

Jes 40:1-5, Trøst mitt folk og rydd vei
Jak 5:7-8, Vær tålmodige til Herren kommer
Luk 3:7-18, Frukt som svarer til omvendelsen

Preken over Lukas 3:7-18

17. desember 2023 (DELK Østfold, Missingmyra bedehus)
Av Sverre Nilsen, Halden

Vi leste fra Lukas kapittel 3. Lukas starter kapittelet med å si følgende:

"I det femtende året av keiser Tiberius' regjering, mens Pontius Pilatus var landshøvding i Judea, Herodes [Antipas] fjerdingsfyrste i Galilea, hans bror Filip fjerdingsfyrste i landene Iturea og Trakonitis, og Lysanias fjerdingsfyrste i Abilene, og mens Annas og Kaifas var yppersteprester, - da kom Guds ord til Johannes, Sakarjas sønn, i ørkenen."

Ved å ramse opp navnene på disse maktpersonene så plasserer Lukas sitt evangelium og historien om Johannes døperen inn i en historisk sammenheng. Det han skriver er ikke myter eller vandrehistorier. Det er faktiske hendelser som skjedde på bestemte steder, og til bestemte tider. Og enda riktigere kan vi si: "Det skjedde til *fastsatte* tider". For det er Gud som har bestemt hva som skal skje, og når det skjer. Han er historiens Herre.

Så kan vi kanskje også si at oppramsingen av disse personene, som hadde makt, både politisk og religiøst, den virker noe tørr og kjedelig. Det er ikke så rart om noen falt ut litt da jeg leste det. Kunne det ikke ha vært vært sagt litt mer om disse da, da hadde det kanskje blitt litt mer interessant? Mange forfattere ville nok ha skrevet mer om dem. Det er jo slike mennesker vi ofte er opptatte av og ser opp. De som har status, makt og innflytelse. Mye kunne sikkert ha vært sagt om dem, men Lukas avslutter oppramsingen med å si: "da kom Guds ord til Johannes i ørkenen". Det er Guds ord som er viktig og interessant. Det er Hans ord vi vil følge og høre.

Guds ord kom ikke til maktpersonene og den religiøse eliten. Men til den kamelhårkledde og insektsspisende mannen ute i ørkenen.

I vår bibel har vi mange eksempler på at Guds ord kommer til de ubetydelige og de ringe. Aktuelt å tenke på i disse dager er jo den unge og anonyme jenta fra Nasaret som fikk budskapet om at hun skulle bli mor til verdens frelser. Og da Han ble født var det gjeterne ute på marken som først fikk vite det. De som av samtiden ble sett på som simple arbeidere.

I første korinterbrev (v. 26-31) skriver Paulus:

...Ikke mange vise etter kjødet ble kalt, ikke mange mektige, ikke mange av høy ætt. Men det dåraktige i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre de vise til skamme. Og det som er svakt i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre det sterke til skamme. Det som er lavt i verden, og det som er foraktet, det utvalgte Gud seg, det som ingenting er, for å gjøre det til intet som er noe - for at intet kjød skal rose seg for Gud. For det er hans verk at dere er i Kristus Jesus, han som for oss er blitt visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning, for at - som skrevet står: Den som roser seg, han rose seg i Herren!

Selv om hans tjeneste ble kort så forteller Bibelen oss ganske mye om Johannes døperen. Vi vet at foreldrene hans var Sakarja og Elisabeth. Vi får vite at han var fylt av den Hellige Ånd allerede da han var i mors liv og han sprang til i sin mors mage da hun møtte Maria som var gravid med Jesus. Vi får lese om hvordan Johannes levde i ørkenen, hans tjeneste og hva han forkynte. Og vi får fortalt hvordan han endte sitt liv ved å bli halshugget etter et komplott satt i stand av Herodes Antipas sin kone (Herodias).

Som vi hørte i leseteksten fra det gamle testamentet, så ble det på Jesajas tid profetert om Johannes som skulle komme å bane vei for Jesus. Jesaja startet sin tjeneste i år 740 før Kristus, og den tok slutt rundt år 681 før Kristus.

Så rundt 700 år tidligere trøstet Gud sitt undertrykte folk gjennom Jesaja og fortalte at det skal komme en som roper i ødemarken: "Rydd i ørkenen vei for Herren! Gjør i ødemarken en jevn vei for Gud!".

Ikke bare er det en profeti om døperen Johannes, men enda viktigere hvem veien skal klargjøres for. Han skal gjøre en vei for Israels Gud. Det betyr jo at Gud selv kommer. Han skal komme til sitt folk, som en av sine egne. Jesaja forteller at Messias skal komme!

Derfor var dette budskapet som Jesaja fikk gi til Israel et trøstens budskap som vekket forventning og gav håp.

Så var det jo ikke sånn at Johannes gikk ut i ørkenen med en trillebår med verktøy og lut for preparering og veiarbeid. Det var ikke en bokstavelig vei, så Jesus skulle ha et behagelig underlag å gå på, han skulle lage. Det var folket, menneskene, som skulle klargjøres. Det var hjertene som skulle prepareres for Evangeliet.

At dalene skulle heves, fjellene og haugene senkes, og bakkete landskap skulle bli slett, er metaforer for folkets omvendte sinn.

For slik vi mennesker er ut i fra medfødte natur så er vi ikke klare til å ta i mot Jesus. Vi synes ikke vi har noe spesiell bruk for Ham. "Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud...", sier Paulus (Romerbrevet 8:7).

At Jesus var en lærer som sa en del ting det er verdt å lytte til, det kan nok de fleste godta. Men at Han er vår Gud og frelser, og at vi uten Ham er håpløst fortapt, det provoserer det naturlige mennesket. "Men er jeg så syndig da?" "Jo, noen feil og mangler har jeg nok. Men det er jo bare sånn vi mennesker er. Ingen er perfekt." Egentlig så mener jeg selv at jeg er ganske så god. Den egenrettferdige synes det er er frekt å bli kalt en synder.

Derfor må også menneskehjertene prepareres. Som en åker må klargjøres og pløyes før kornet blir sådd, så må også hjertene våre pløyes med lovens plog for at evangeliet skal kunne slå rot å bli til liv. Derfor må vi få høre den harde talen som sier sannheten om oss selv.

Om det kan være rett så ubehagelig, så må loven få gjøre sin dødende gjerning. Og når loven virkelig tar tak så er det som om jeg-et, og det jeg mente jeg hadde av gode gjerninger, går igjennom en stenknuseri og blir til smadret til støv. Da får vi som Paulus sier: "en lukket munn". Da har jeg ikke lenger noe å si til mitt forsvar.

"Men vi vet at alt det loven sier, det taler den til dem som er under loven, for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud", sier Paulus i Romerbrevet 3:19.

Når loven og budene får oss til å innse at det vi mente vi hadde av egne kvaliteter og gjerninger ikke holder, da er vi klare til å ta i mot Jesus. Da er hjertet klart for å høre evangeliets budskap. Profeten Hosea sier i kapittel 6 vers 1:

"Kom, la oss vende om til Herren! For det er han som har revet i stykker, men han vil også lege oss. Han slo, men han vil også forbinde oss."

Som en livgivende balsam løfter budskapet om Frelsen i Jesus den døende synder opp til et liv i salighet. Den som er nedtrykt og tynget av sin egen håpløshet får rette opp ryggen å feste blikket på Jesus. Han som har betalt for all synd og skyld og som vil ta i mot alle dem som kommer til Ham. Den som har mistet troen på seg selv og intet har, han får alt av Jesus!

Johannes gikk rund i områdene rundt jordan og forkynte omvendelsesdåp til syndenes forlatelse (v. 3). Johannes-dåpen er ikke det samme som den kristne dåp, dåpen som Jesus innstiftet da han gav oss misjonsbefalingen. Men den har sin bakgrunn i GT og var en renselsesdåp som fungerte som et ytre tegn på en indre omvendelse.

Det kom mange folk til Johannes der ute ved Jordan-elven. Mange av dem deltok nok i den ytre dåpsseremonien, uten at det var noen forandring og sann omvendelse på innsiden. De var kanskje allikevel ikke så veldig interesserte i den kongen og det riket Johannes forkynte.

Johannes påpeker det, og han formaner dem om å bære frukter som er omvendelsen verdig. Er omvendelsen genuin så vil det naturlig bære frukt.

Det er to greske ord som brukes i Det nye testamentet som på norsk begge oversettes til "omvendelse". Det er "epistrefeo" og "metanoeo". Ordet epistrefeo går i retning av å si noe om det som skjer i det ytre når et menneske blir omvendt. Konkret betyr det å vende seg fra noe, til noe annet, eller at en vender tilbake til noe man har forlatt. I åndelig forstand betyr det å vende seg bort fra synden og vende seg til Gud.

I vår tekst er det ordet "metanoeo" som blir brukt. Det betyr å forandre tankesett eller en sinnsforandring. Vi snakker dermed om det som skjer på det indre plan, i et menneskes hjerte. Det innebærer en erkjennelse av hvem jeg er og hvem Gud egentlig er. Man lærer sannheten og kjenne, kan vi si.

Men dette henger nøye i sammen. Omvendelse er noe som skjer både i det indre og i det ytre. En sann omvendelse i det indre vil naturlig nok føre til at et menneske også forandrer seg i det ytre. Derfor kan vi kanskje si at hjertets, eller den indre, omvendelse kommer først, og så den ytre omvendelsen, som et resultat av det forvandlede sinn.

En omvendelse kan ikke bare skje i det indre uten at det resulterer i noe i det ytre. Et hjerte som er satt i det rette forhold til Gud vil naturlig produsere frukt. Og motsatt så vil en omvendelse som bare skjer i det ytre, uten noe forandring i det indre, være en falsk omvendelse.

I sitt første brev i kapittel 3 (v. 18-19) skriver Johannes:

Mine barn, la oss ikke elske med ord eller med tunge, men i gjerning og sannhet! På dette skal vi vite at vi er av sannheten, og vi skal stille vårt hjerte til ro for hans åsyn.

Eller som det står i '78-oversettelsen: "...vår kjærlighet må være sann, ikke tomme ord, men handling".

Og så må det sies at når et menneske vender om så er det i realiteten Guds verk. Det er Han som arbeider med oss så disse tingene kan skje og vi bærer frukt.

Hør hva Jesus har sagt til oss:

"Bli i meg, så blir jeg i dere. Likesom greinen ikke kan bære frukt av seg selv, men bare når den blir i vintreet, slik kan heller ikke dere bære frukt uten at dere blir i meg. Jeg er vintreet, dere er greinene. Den som blir i meg, og jeg i ham, han bærer mye frukt. For uten meg kan dere intet gjøre." (Johannes 15:4-5)

La dere merket til kriteriet for å bære mye frukt? Jesus sa ikke at den som jobber hardt og strever bærer frukt. Nei, "Den som blir i meg", sa Jesus, "Han bærer mye frukt".

Mange av de som hadde kommet ut i ødemarken for å høre på denne profeten tenkte at dette trenger vi ikke å forholde oss til. "Vårt gudsforhold er i orden. Vi er jo født inn i den "rette" slekten", mente de. Men det holder ikke å si at man er av Guds utvalgte folk. Johannes advarer dem mot å tro at nedstammingen fra Abraham er en slags fribillett til Guds rike.

Jeg tenker på en lignende oppfatning som ikke er helt uvanlig her hjemme i Norge. Hvis man spør noen om de er kristne. eller om forholdet til Gud er i orden, så svarer mange: "Jeg er døpt og konfirmert". Men det hjelper ikke å være døpt og konfirmert dersom man ikke eier en personlig tro på Jesus.

Man blir ikke kristen av å følge tradisjonene eller å gjøre gjøre noen bestemte ritualer, og så er liksom himmelbilletten sikret. Gud lar seg ikke lure av ytre forestillinger. Han ser oss i det indre.

Ikke misforstå. Det er ikke noe galt med tradisjoner i seg selv, men det er ikke det som gjør oss til kristne.

"Men du, Herre, du kjenner meg. Du ser meg og prøver mitt hjertelag mot deg.", sa profeten Jeremia (Jeremia 12:3).

Det handler om hva man i hjertet tror, og hvor man plasserer sin tillit. Og det passer å minne om dette kjente verset i Romerbrevet kapittel 10 (v. 9):

For dersom du med din munn bekjenner at Jesus er Herre, og i ditt hjerte tror at Gud reiste ham opp fra de døde, da skal du bli frelst.

Men, det er tydelig at Johannes' tale gjør inntrykk på folket. De spør "Hva skal vi da gjøre?". De får konkrete svar på spørsmålet. Johannes svarer at de som har to kapper, skal gi den ene til de som ikke har noen kappe. Det var ikke uvanlig å ha på seg en indre og en ytre kappe. Men strengt tatt så trengte man ikke to stykker. Samme med mat. Den som hadde nok mat skulle dele med den som manglet. Helt konkrete formaninger om medmennesklighet og nestekjærlighet, som enkelt kan overføres til vår situasjon i dag. Vi har mer enn nok av det meste...

Som vi hørte i teksten så var det også tollere og soldater der som spurte hva de skulle gjøre. De fikk formaninger om å ikke gjøre det som var en stor fristelse for dem i deres posisjon og yrke. Tollerene var kjent for å kreve inn for mye for så å putte ekstra penger i egen lomme. Johannes advarer mot fristelsen til å legge på prisen for å berike seg selv.

På samme måte fikk soldatene beskjed om å ikke bruke sin posisjon og sine våpen til å utnytte andre og presse penger ut av dem. De fikk beskjed om å være fornøyd med det de hadde.

Som soldatene og tollerene hadde konkrete ting som var spesielle fristelser for dem, så har kanskje vi, i den livssituasjon, yrke eller i det kall vi befinner oss i, også noen fristelser som spesielt lokker oss. Kanskje er man i en posisjon hvor man har en viss styring eller makt over andre mennesker, som arbeidsgiver for eksempel. Utnytter man andre for sin egen vinning, eller behandler man dem godt, som sine likemenn?

Eller kanskje en arbeidstaker, med tillitt i bedriften, er fristet til å stjele litt materiell, eller kanskje fører man opp litt ekstra på timelista for å lure til seg litt mer lønn. Og det kan også være lyster vi har som frister oss. Den som har ransaket seg selv vet nok hva som er spesielle fristelser for den enkelte.

I det første brevet til Timoteus skriver Paulus i kapittel 6 (v. 17-19):

Du skal pålegge dem som er rike i denne verden, at de ikke skal være overmodige, og heller ikke skal de sette sitt håp til den usikre rikdommen, men til Gud, han som rikelig gir oss alle ting til vårt bruk. De skal gjøre det gode, være rike på gode gjerninger, være gavmilde og gjerne dele med andre. Slik samler de seg en skatt og legger en god grunnvoll for fremtiden, for at de kan gripe det sanne livet.

Så får vi høre at folket gikk i forventning og grunnet på om kanskje Johannes var Messias. Ja, det står faktisk at alle(!) grunnet på det.

Det kunne kanskje oppleves som en fristelse for profeten Johannes. Nå ble forkynnelsen hans tatt i mot på en slik måte at folk begynte å lure på om han kunne være selve Messias. For en forkynner som neppe bare har fått godord og vennlige håndtrykk av sine tilhørere så kunne det jo være godt, i alle fall en liten stund, å sole seg i glansen som av en slik reaksjon.

Men nei, Johannes gjør det straks klinkende klart at han ikke er Messias. Johannes plasser seg selv langt under Jesus. Johannes' dåp var en symbolsk renselsesdåp, men Jesu dåp er så mye mer enn det. I dåpen Jesus innstiftet blir vi født på ny og vi får den Hellige Ånd. Luther sier i den lille katekisme at dåpen virker syndenes forlatelse, frelser fra døden og gir evig salighet til alle som tror det. Gud gir oss usigelige gaver når vi døpes i Faderens, og Sønnens og den Hellige Ånds navn.

Ja, det som skal komme etter Johannes er så mye, mye mer. Mye mer enn hans tilhørere kan forestille seg.

For alle som forkynner og står i lederposisjoner i kirken, så gjelder det å vende det fokus som måtte komme mot en selv til Jesus. Men det gjelder oss alle. Ja, la oss alle følge Johannes' sitt eksempel

med å være raske til å peke på og vitne om Jesus. Og sammen med Johannes må vi si: **"Han skal vokse, jeg skal avta."** (Johannes 3:30)

Og så må vårt vitnesbyrd sant. Det er lett, eller kanskje vi skal si behagelig, å unnlate at det også kommer en dom for dem som ikke vil vende om til Jesus. I våre dager er det ikke uvanlig å høre påstanden om at det ikke er noen dommedag og alle blir frelst til slutt. Men det er ikke Bibelens budskap.

Johannes gjør det klart at Jesus også skal dømme verden. Og han bruker bildet hvor kornet blir kastet opp i luften. Hveten faller rask ned igjen, mens agnene, eller skallet, blir tatt av vinden. Hvetekornet samles i låven, mens agnene samles sammen som avfall som brennes.

Vi som er kristne må bære et trofast og sant vitnesbyrd om vår Herre Jesus i en verden som helst vil at Han ikke var noe mer enn et lite barn i en krybbe. Men Jesus er både den frelsende Herren som gir sitt liv for syndere, og den dømmende kongen som en gang skal veie oss alle.

Etter at vi har hørt Johannes' harde tale, og alle formaningene, så avsluttes teksten vår så fint med: "at han også gav mange andre formaninger til folket, og [han] forkynte evangeliet for dem". "Og forkynte evangeliet for dem." Ja, det står "og". Formaningene Johannes kom med var rette og sanne. Men når det formuleres slik, med et "og" i mellom, så betyr det jo at formaningene ikke er en del av evangeliet. Det er et skille mellom formaninger og krav, altså det vi skal gjøre, og evangeliets budskap om hva Jesus har gjort. Vi er inne på det vi kaller lov og evangelium.

Loven setter krav til oss. Den forteller oss hva vi skal gjøre. Den sier "*Du skal!*", eller "*Du skal ikke!*". Luther lærer oss at loven brukes på tre forskjellige måter. Dens første bruk gjelder i samfunnet. Loven skal begrense det onde og verne om enkeltmennesker. I sin andre bruk viser loven oss at vi er skyldige syndere, slik at vi drives til til Kristus som vårt eneste håp for frelse. Det var vi inne på i sted. Dens tredje bruk lærer oss hvordan et menneske skal leve etter Guds vilje.

Og loven er nyttig og god når den blir brukt rett. Men det må være et skarpt skille mellom det som er lov og det som er evangelium. Fredrik Wisløff har sagt: "Forskjellen mellom lov og evangelium er «et særdeles herlig lys om tjener til [at] Guds ord blir rettelig delt og de hellige profeters og apostlers skrifter blir riktig forklart og forstått". Og videre sa han: "[men] all forvirring, all åndelig nød, all slapphet og død i våre forsamlinger kommer av at man blander sammen lov og evangelium". Så langt Fredrik Wisløff.

Derfor er det så viktig at vi holder disse adskilt fra hverandre. Vi trenger begge deler. Men vi må ikke blande dem sammen. Evangeliet inneholder ingen krav til oss, selv om vi skulle forsøke å gjøre kravene små. Men du så vanskelig det er noen ganger å ikke gjøre det. Det er så lett å tenke og si: "Ja, Jesus døde for deg, men nå må du gjøre din del". Men nei, det er ingen "men" eller "hvis-om-atte" i evangeliet.

Paulus sier i romerbrevet 3:24:

"Og de blir rettfærdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus."

og i Efeserbrevet 2:8:

"For av nåde er dere frelst, ved tro. Og dette er ikke av dere selv, det er Guds gave."

Jeg har en kone som er flink til å bake. Og jeg har fått med meg at dersom man skal piske eggehviter stive men får litt eggeplomme i, eller det finnes noen fettrester i bollen, da blir ikke eggehvitene stive. Det hele blir ødelagt. På samme måte ødelegges evangeliet dersom vi mikser inn noen krav, noe vi selv må legge til, selv om det bare er lite grann.

Det sanne evangeliet sier til oss at Jesus bar all vår synd og skyld med seg på korset. Gjelden ble betalt med Hans blod. Jesus har gjort alt, absolutt alt, som er nødvendig for din og min frelse!

Vi har ikke likesom gitt et lite bidrag, eller en liten håndsrekning for å hjelpe til. Og siden vi *ikke* har gitt noe bidrag, som kanskje kunne være for lite eller for svakt, så kan du som et Guds barn sove godt om natten i trygg forvisning om at alt er i orden. Din frelse og din framtid hviler ene alene på Jesu fullkomne offer og sier.

Derfor kan vi, til slutt, sammen med David, si:

"Bare i håp til Gud vær stille, min sjel, for fra ham kommer mitt håp. Han alene er min klippe og min frelse, min borg. Jeg skal ikke røkkes. Hos Gud er min frelse og min ære, min sterke klippe, min tilflukt er i Gud." (Salme 62:6-8)

Amen.

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd som var, og er og blir, én sann Gud fra evighet og til evighet. Amen.